

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a dr. Győző Gábor ügyvéd által képviselt felperesnek az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatala Jogi Képviseleti Főosztály (ügyintéző: dr. Kiss Sándor) által képviselt I. rendű és a dr. Sáska Erzsébet jogtanácsos által képviselt II. rendű alperesek ellen személyhez fűződő jog megsértésének megállapítása és jogkövetkezményeinek alkalmazása iránt a Fejér Megyei Bíróság előtt 12.P.22.153/2008. szám alatt megindított és a Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.20.726/2010/4. számú jogerős ítéletével befejezett perében a felperes által 71. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem és az I. rendű alperes által Pfv.5. sorszám alatt benyújtott csatlakozó felülvizsgálati kérelem folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítélet felülvizsgálattal és csatlakozó felülvizsgálattal támadott rendelkezéseit hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a II. rendű alperesnek 12.000 (Tizenkettőezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, illetve kötelezi az I. rendű alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felperesnek 12.000 (Tizenkettőezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

A le nem rótt felülvizsgálati és csatlakozó felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Ez ellen az ítélet ellen jogorvoslatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A jogerős ítélet által megállapított és a felülvizsgálati kérelem elbírálása szempontjából releváns tényállás szerint a felperes állapotos volt, amikor 2007. szeptember 6-án az .. Családvédelmi

Szolgálatánál tanácsadáson jelent meg az akkor öt hetes terhességének megszakítása céljából. A felperes a terhesség-megszakítást kötelezően megelőző eljárás folytatása és lezárása érdekében a családvédelmi szolgálatot a továbbiakban nem kereste fel. A felperest tiltott kéjelgés szabálysértésének gyanúja miatt a .. Rendőrkapitányságon több ízben előállították, majd a 2007. október 3-i előállítását követően az őrizetbe vételére került sor és a következő nap a .. Büntetés-végrehajtási Intézetbe szállították. A Gödöllői Városi Bíróság a 2007. október 7-én kelt 5.Sze.1873/2007/2. számú végzésével a felperest három rendbeli tiltott kéjelgés szabálysértése miatt 30 nap elzárással sújtotta. A felperes azt megelőzően, hogy a II.r. alperes intézményében a nevelőjét tájékoztatta arról, hogy állapotos és a terhességét meg kívánja szakítani, amellyel kapcsolatban az eljárást már megkezdte, 2007. október 9-én kérelmezte az elzárás végrehajtásának félbeszakítását a beavatkozás elvégzése céljából. Kérelmét a II.r. alperes másnap telefaxon küldte meg a Gödöllői Városi Bíróságnak, amely a 2007. október 12-én kelt 5.Sze.1873/2007/5. számú végzésével a kérelmet elutasította. A határozat indokolása szerint a magzat elvételére az eljárás alá vont személynek már a büntetés megkezdése előtt lehetősége lett volna, ebből következően a büntetés-félbeszakítás iránti kérelme kizárólag arra szolgálhat, hogy az elzárás büntetés alól kivonja magát. Emellett a végzés indokolása tájékoztatást tartalmazott arról, hogy „a bíróság nem nyújt segítséget olyan - egyébként törvényben, bizonyos körben meghatározott és engedélyezett - deviáns magatartás végrehajtásához, mely a magzati élet kioltásához vezet, s az általános erkölcsi felfogás szerint elítélendő. Amennyiben a felperes a gyermekről megszületése után nem tud gondoskodni, lehetőség van az örökbefogadásra”. A bíróság a határozat kézbesítéséről 2007. október 16-án gondoskodott. Ugyan ezen a napon érdeklődött telefonon a felperes nevelője is a döntés iránt. A II.r. alperes ezt követően úgy döntött, hogy a költségek felvállalásával a büntetés félbeszakítása nélkül nyújt segítséget a felperesnek ahhoz, hogy a dunaújvárosi .. Kórházban kerüljön sor a terhesség megszakítására. Ennek érdekében a felperest még 2007. október 16-án ultrahang vizsgálatra szállították, ahol a vizsgáló orvos a terhesség idejét 12 hetesnek vélelmezte. A következő napon, 2007. október 17-én a felperes a családvédelmi szolgálatnál jelentkezett. Ugyanezen a napon a felperes a II.r. alperes intézményének főorvosa előtt, az arra vonatkozó tájékoztatást követően, hogy 12 hetes terhességének megszakítása még engedélyezhető és az ügyét várhatóan az adott héten rendezik, úgy nyilatkozott, hogy ragaszkodik a terhességéhez, a magzatot meg kívánja tartani. A felperes a büntetését 2007. november 1-jén töltötte le, 2008. április 16-án született meg a gyermeke.

A felperes keresetében önrendelkezési joga és az emberi méltósághoz fűződő személyiségi joga megsértésének a megállapítását és az

alperesek elégtétel adására, valamint személyenként 3.000.000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezését kérte. Kereseti álláspontja szerint az I.r. alperes alkalmazásában álló és a kérelmét elbíráló bíró mérlegelési jogkörében helytelen döntést hozott, amikor a nem kellően feltárt tényállás alapján és alkotmányos jogának figyelmen kívül hagyásával döntött. A rendelkezésre álló adatokból téves jogi következtetést vont le azzal, hogy a büntetés-végrehajtás alól kívánja magát kivonni, másrészt a döntésben a bíró saját világnézeti és erkölcsi felfogása is szerepet játszott, amelynek az indokolásban emberi méltóságát sértő módon adott hangot. Az I.r. alperes eljárása törvénysértő is volt, mert nem az érvényesíteni kívánt alkotmányos jog jellege által indokolt soronkívüliség szabályai szerint járt el. A II.r. alperes felelőssége azon alapul, hogy értesülve a felperes szándékáról, nem intézkedett azonnal, szóbeli kérelmét nem terjesztette a parancsnok elé, illetve a bírói döntésről értesülve az elzárás végrehajtásának félbeszakítását nem rendelte el saját hatáskörben. Az alperesek terhére rótt jogsértések azért tekinthetők kirívóan súlyosnak, mert a közhatalmat gyakorló szervektől fokozottan elvárható a személyhez fűződő jogok tiszteletben tartása, azok gyakorlásának elősegítése. Az alperesek jogellenes magatartásával összefüggésben olyan testi-lelki megrázkódtatások érték, amelyek a nem vagyoni kárigényét megalapozzák.

Az alperesek a kereset elutasítását kérték. Az I.r. alperes álláspontja szerint a határozatban a bíró erkölcsi felfogását tükröző állásfoglalás általános megállapítást tartalmazott, nem a felperes személyét érintette. A határozat szakmai indokainak helyessége pedig a perben rendelkezésre álló adatok alapján is megállapítható volt és az ügyintézés is ésszerű időn belül történt. A II.r. alperes érvelése szerint nem állt fenn azonnali intézkedési kötelezettség, ezért nem róható a terhére, hogy a felperes kérelmét - az ilyen ügyekben folytatott gyakorlata szerint - bírói útra terelte. A bíróság döntéséről értesülve pedig a felperes önrendelkezési jogának biztosítása érdekében rögtön intézkedett. A terhesség-megszakítással kapcsolatos eljárás folyamatát a felperes akasztotta meg, amikor elállt eredeti szándékától.

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az I.r. alperes a felperes személyhez fűződő jogát, emberi méltóságát megsértette, amikor deviánsnak minősítette. Kötelezte az I.r. alperest, hogy 15 napon belül saját költségén, az ítélet rendelkező részét a „Népszabadság” című napilapban fizetett hirdetésben tegye közzé, valamint fizessen meg a felperesnek 700.000 forintot. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Rendelkezése szerint a felek a költségeiket maguk viselik, az eljárás során felmerült költséget és kereseti illetéket az állam viseli. Az elsőfokú ítélet indokolása szerint az I.r. alperes alkalmazásában álló bíró azzal,

hogy a határozatában, az ítélkezési tevékenységgel szemben támasztott törvényi és etikai követelményeket megsértve, saját erkölcsi, vallási meggyőződése alapján minősítette a törvényben biztosított jogával élni kívánó felperest deviánsnak, a Ptk. 76. §-a alapján a felperest emberi méltóságában megsértette. A perben ugyanakkor nem nyert bizonyítást az, hogy az alperesek magatartása miatt maradt el a terhesség-megszakítás. Ezért a felperes önrendelkezési joga nem sérült. Erre tekintettel az elsőfokú bíróság a jogsértést - az emberi méltóság megsértése miatt - a Ptk. 84. § (1) bekezdés a) pontja alapján megállapította és a c) pont szerint kötelezte az I.r. alperest elégtétel adására, továbbá a megállapított jogsértéssel összefüggésben az I.r. alperest a Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontján keresztül alkalmazandó 339. § (1) bekezdés, valamint a 348. § (1) bekezdés és 349. § (1) és (3) bekezdés alapján nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte, amelynek összegét mérlegeléssel állapította meg.

Az első fokú ítélet ellen a felperes a keresetének való teljes helytadás, az I.r. alperes a kereset teljes elutasítása érdekében fellebbezett.

A másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és az I.r. alperessel szemben előterjesztett nem vagyoni kártérítés iránti igényt teljes egészében elutasította. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Rendelkezett a le nem rótt fellebbezési illeték állam által való viseléséről.

A másodfokú bíróság a széleskörű bizonyítási eljárás adataiból, valamint a felperes ellentmondásos nyilatkozataiból - az elsőfokú bírósággal egyezően - arra az álláspontra jutott, hogy a felperes önrendelkezési jogának megsértése, az, hogy a terhesség-megszakítás elmaradása az alperesek jogsértő magatartására vezethető vissza, nem nyert bizonyítást. A másodfokú bíróság az I.r. alperes felelősségének körében kiemelte, hogy a bíróság határozatát a jogszabályi előírásoknak megfelelően, a határidőket és az eljárási rendet megtartva döntött a felperes kérelméről. Az pedig, hogy a határozat tartalma a felperes számára nem volt kedvező, a személyhez fűződő jog megsértésének megállapítására nem ad alapot. A felperes az elzárás büntetés elrendelése ellen jogorvoslattel nem élt, továbbá a bírósági döntés előtt is lehetősége lett volna a terhesség-megszakítási eljárás lefolytatására, a kötelező konzultációs tanácsadáson azonban nem jelent meg. A felperes az írásbeli nyilatkozatával szemben, amelynek tartalma szerint felvilágosítás ellenére ragaszkodott a terhességéhez, nem bizonyította, hogy egyértelműen az abortusz mellett döntött. A II.r. alperes a felperes kérelmét haladéktalanul továbbította a bíróságnak, az pedig nem róható a terhére, hogy a bíróság a kérelmet elutasította. Miután nem volt sürgős beavatkozást igénylő egészségügyi helyzet, nem volt jogsértő, hogy a II.r. alperes nem

saját hatáskörében intézkedett a felperes elzárás félbeszakítása iránti kérelme tárgyában. A kérelem elutasítását követően pedig a II.r. alperes a tőle elvárható módon járt el annak érdekében, hogy az abortusz elvégezhető legyen, a felperes azonban elállt eredeti szándékától. Így a II.r. alperesnek további intézkedési kötelezettsége a terhesség-megszakítással összefüggésben nem volt. A felperes írásbeli nyilatkozata, valamint a tanúk vallomása egyértelműen azt támasztották alá, hogy a felperes eredeti elhatározását megváltoztatva utóbb már nem kívánta a terhességét megszakítani.

A másodfokú bíróság - egyetértve az elsőfokú bíróság álláspontjával - kifejtette, hogy a perbeli esetben a felperes elzárás megszakítási kérelme tárgyában eljáró bíró a körülményeknek a jogszabályi követelmények tükrében való mérlegelése során a jogi érveken kívül saját egyéni véleményének adott hangot határozata indokolásában akkor, amikor deviánsnak minősítette a felperes magatartását, és erkölcsi rosszallását fejezte ki a terhesség-megszakítást illetően. Ezzel a minősítéssel az eljáró bíró a jogszabályi követelményeket és az általánosan elfogadott etikai szabályokat megszegte. Döntéshozatala alátámasztásaként a szükséges jogi indokokat meghaladóan olyan kérdésben foglalt állást és ezt olyan módon fogalmazta meg, amely nem egyeztethető össze az ítélkezési tevékenység követelményeivel. Ezért a felperest emberi méltóságában megsértette. A másodfokú bíróság álláspontja szerint ugyanakkor a rendelkezésre álló adatok alapján, a megállapított jogsértéssel, az emberi méltóság megsértésével okozati összefüggésben a felperesnél bekövetkezett hátrány nem volt megállapítható. Ilyenre maga a felperes sem hivatkozott és a bizonyítási eljárás során sem merült fel olyan körülmény, amely indokolta volna a nem vagyoni kártérítést. A felperes az őt terhelő bizonyítási kötelezettségének nem tudott eleget tenni, ezért a nem vagyoni kárigénye alaptalan.

A jogerős ítélet ellen a felperes felülvizsgálati kérelmet, az I.r. alperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő.

A felperes, eljárási és anyagi jogszabálysértésre hivatkozással, a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és elsődlegesen az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását, másodlagosan az első- vagy másodfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását kérte. Felülvizsgálati álláspontja szerint a másodfokú bíróság a kérelemhez kötöttség elvét és a Pp. 253. § (3) bekezdését megsértve túlterjeszkedett az I.r. alperes fellebbezési kérelmén annak megállapításával, hogy az emberi méltóság megsértésével összefüggésben okozott nem vagyoni kár nem nyert bizonyítást. Az I.r. alperes fellebbezésében ugyanis csupán arra hivatkozott, hogy az eljáró bíró magatartása nem jogellenes, ezért a kártérítésnek nincs jogalapja. Ezen túlmenően a nem vagyoni

hátrány bizonyítatlanságának megállapításával a másodfokú bíróság jogszabályt sértve, önkényesen mérlegelte felül az elsőfokú bíróság mérlegelésén alapuló döntését. Tévesen hagyta figyelmen kívül a felperes saját nyilatkozatát, valamint az igazságügyi pszichológus szakértő véleményét, illetve a szakértő tárgyaláson tett nyilatkozatát. Az emberi méltóságot sértő kifejezések használata és a bírói véleménynyilvánítás ugyanakkor köztudomású tényként önmagában is alapot ad a nem vagyoni kártérítésre. Az önrendelkezési jog megsértésére alapított igény tekintetében a felperes sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság az indokolási kötelezettségét megsértve nem foglalkozott a fellebbezésében a tényállás megállapításával kapcsolatos hiányosságokra és az alperesek felelősségére vonatkozó érdemi érveivel. Figyelmen kívül hagyta a felperest a családvédelmi szolgálathoz kísérő személyek és a nevelő tanúvallomását, amelyek nem támasztották alá, hogy a felperes meggondolta volna magát. A védőnő tanú elfogulatlanságát sem értékelte, és nem foglalkozott azokkal a bizonyítékokkal, amelyek ellentmondanak a megállapított tényállásnak.

A felperes érdemben kifejtett álláspontja szerint az I.r. alperes felelőssége a döntés késedelmes meghozatala és a téves jogszabály alkalmazás miatt megállapítható. Az 1999. évi LXIX. tv. 115. § (3) bekezdése alapján ugyanis kötelező lett volna az elzárás félbeszakítását engedélyezni. Az eljáró bíró valójában nem mérlegelési jogkörben, hanem saját erkölcsi, vallási meggyőződése alapján hozott döntést. Tévesen állapította meg a jogerős ítélet, hogy a felperes megváltoztatva a korábbi szándékát, már nem kívánta a terhességét megszakítani és nem volt sürgős beavatkozást igénylő egészségügyi helyzet. A II.r. alperes nem az adott helyzetben általában elvárható módon járt el, amikor nem mérlegelte a sürgős szükség fennállását, hanem automatikusan döntött a felperes kérelmének bírósági útra terelése mellett, ahelyett, hogy már a befogadást követően felajánlotta volna a civil kórházba történő szállítás lehetőségét, illetve értesülve a bíróság elutasító döntéséről, a felperes elzárásának félbeszakítását saját hatáskörben engedélyezhette volna. A jogerős ítélet tévesen vonta az értékelés körébe a felperes közreható magatartását a terhesség-megszakítási eljárás - elzárást megelőző - befejezésének elmaradása miatt.

Az I.r. alperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet részben való hatályon kívül helyezését és a kereset teljes elutasítását kérte. Álláspontja szerint a bírósági határozat kifogásolt indokolása egy tájékoztatás, amely az abortuszt deviáns magatartásként határozza meg. Az abortusszal összefüggésben kifejtett általános jellegű állásfoglalás az abortuszra vonatkozó jogi szabályozás kritikájaként értelmezhető, amely nem alkalmas a személyhez fűződő jog megsértésére. Ezért jogsértést nem követett el. Ezen túlmenően az I.r. alperes a jogerős ítélet keresetet

elutasító és felülvizsgálattal támadott rendelkezésének a hatályában való fenntartását kérte.

A II.r. alperes a jogerős ítélet, míg a felperes a jogerős ítélet csatlakozó felülvizsgálati kérelemmel támadott részének a hatályában való fenntartását kérte.

A Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. § (2) bekezdése alapján a jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelem és a csatlakozó felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta felül. A jogerős ítéletnek az elsőfokú bíróság által megítélt kártérítés összegét meghaladó keresetet elutasító rendelkezése felülvizsgálattal nem volt támadott.

A felperes felülvizsgálati kérelme és az I.r. alperes csatlakozó felülvizsgálati kérelme az alábbiak szerint alaptalan.

Tévesen hivatkozott arra a felperes, hogy a másodfokú bíróság a kérelemhez kötöttség elvének és a felülmérlegelés tilalmának megsértésével az ügy érdemi elbírálására kiható eljárási szabályt sértett. A Pp. 253. § (3) bekezdése alapján a fellebbezési és csatlakozó fellebbezési kérelem, illetve fellebbezési ellenkérelem korlátaival való kötöttség nem jelenti azt, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság fellebbezéssel, illetve csatlakozó fellebbezéssel érdemben támadott döntésének alaposságát a jogorvoslattal élő fél részletes indokainak hiányában nem vizsgálhatja. Az I.r alperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet megváltoztatásával elsődlegesen a kereset teljes elutasítását kérte, állítva, hogy az alkalmazásában álló bíró személyhez fűződő jogot nem sértett. A fellebbezés tartalmánál fogva a jogsértéssel összefüggésben megállapított kártérítés jogalapját is vitatta. Ezért nem volt eljárásjogi akadálya annak, hogy a másodfokú bíróság az első fokú ítélet jogsértést megállapító rendelkezése mellett a kártérítés feltételeinek fennálltát is vizsgálja.

A Pp. 253. § (2) bekezdése szerint, ha az elsőfokú bíróság ítélete érdemben helyes, a másodfokú bíróság ezt helybenhagyja, ellenkező esetben az elsőfokú bíróság ítéletét egészben vagy részben megváltoztatja, illetőleg közbenső ítéletet vagy részítéletet hoz. A Legfelsőbb Bíróság számos közzétett eseti döntésében kifejtette, hogy a - reformatórius jogkörében eljáró - másodfokú bíróság érdemi döntésének meghozatalakor teljes egészében felülbírálhatja az elsőfokú ítéletben megállapított tényállást, ahhoz nincs kötve. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapítottaktól függetlenül, önállóan felülmérlegelheti a bizonyítás eredményét és a rendelkezésre álló adatok alapján - a bizonyítékok eltérő értékelésével - új tényállást is megállapíthat. (EBH 2006/1526., BH 2001/323.) Ez a mérlegelési szabadság csupán a felülvizsgálati eljárásban korlátozott. A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság ugyanis a bizonyítékok felülmérlegelésére, a tényállás

megváltoztatására csak kivételesen, abban az esetben jogosult, ha a felülvizsgálni kért jogerős határozat a Pp. 206. § (1) bekezdésében foglaltak megsértése miatt jogszabálysértő, mert iratellenes, vagy kirívóan okszerűtlen, illetve a logika szabályaival ellentétes megállapításokat tartalmaz. A fent kifejtettek szerint, eljárási jogszabálysértés hiányában a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése és a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítása a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján nem volt indokolt.

Az adott esetben a másodfokú bíróság nem sértette meg a Pp. 206. § (1) bekezdésében foglaltakat azzal, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok értékelésével - az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérően - arra a meggyőződésre jutott, hogy a felperes a megállapított jogsértéssel összefüggésben bekövetkezett, nem vagyoni kártérítést megalapozó hátrányt nem bizonyított. A Ptk. 84. § (1) bekezdés e) pontja szerint alkalmazandó Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján követelhet nem vagyoni kártérítést az, akit személyhez fűződő jogában megsértettek. A nem vagyoni kártérítés Ptk. rendszerében elfoglalt helyéből következik, hogy a Pp. 164. § (1) bekezdése alapján a károsultnak kell bizonyítani a jogellenes magatartással okozati összefüggésben felmerült kár, ezen belül a nem vagyoni hátrány bekövetkezését. A kár (nem vagyoni hátrány) bekövetkezését esetenként a Pp. 163. § (3) bekezdés alapján köztudomású tényként is meg lehet állapítani. Nem osztotta a Legfelsőbb Bíróság azt a felülvizsgálati álláspontot, hogy az adott esetben a jogsértéssel okozati összefüggésben bekövetkezett hátrány a köztudomás szerint is megállapítható. Önmagában az, hogy a felperesben ma is dühöt, feszültséget vált ki a bíróság határozatában a magatartását deviánsnak minősítő vélemény, a köztudomás szerint a nem vagyoni kártérítést megalapozó hátrány bekövetkezésének megállapítására nem ad alapot. A felperes személyes előadásán kívül ugyanakkor azt a tényt, hogy e minősítés okozott számára olyan hátrányt, amely a nem vagyoni kártérítést megalapozná, az iratokból és a perben kirendelt igazságügyi pszichológus szakértő véleményéből sem lehet megállapítani. Az elsőfokú bíróság téves álláspontjával szemben nem tekinthető a jogsértéssel okozott hátrány a Pp. 164. § (1) bekezdése alapján ténszerűen bizonyítottnak, ha csupán nem zárható ki, hogy a felperes pszichés állapotromlásában az I.r. alperes alkalmazottja által tanúsított, emberi méltóságot sértő magatartás is szerepet játszott. Önmagában azon az alapon, hogy bizonyítási nehézséget jelentett az, hogy a felperes tudatában a bírói véleménynyilvánítással és a terhesség-megszakítás elmaradásával kapcsolatos események összekapcsolódtak, illetve ma már nem állapítható meg, hogy a felperes pszichés állapota miként alakult volna, ha a kérelme kizárólag szakmai indokok alapján kerül elutasításra, a „deviáns” minősítéssel okozati összefüggésben bekövetkezett nem vagyoni hátrányt, egyéb bizonyíték hiányában -

csupán feltételezés alapján - megállapítani nem lehet. Ezen túlmenően a per adatai sem támasztották alá az emberi méltóságot sértő kifejezés használatával okozott hátrány bekövetkezését. A perben kirendelt Kardos Klára igazságügyi pszichológus szakértő véleményében megállapította, hogy a felperesnél önmagában a „deviáns” minősítés nem okozott pszichés elváltozásokat (12.P.22.153/2008/48. sz. irat). A szakértő tárgyaláson tett nyilatkozata szerint a felperesnek az az álláspontja, hogy őt az ellene elkövetett sérelmekért a kártérítés alanyi jogon megilleti, a perben érvényesített igény ennek a „tarifája” (12.P.22.153/2008/58. sz. jegyzőkönyv). A hátrány bizonyításának hiányában önmagában az, hogy a felperes megítélése szerint az őt ért sérelmekért az anyagi ellentételezés megilleti, a kártérítésre nem ad alapot. Mindezek alapján jogszabálysértés nélkül utasította el a másodfokú bíróság a megállapított jogsértéssel összefüggésben előterjesztett nem vagyoni kárigényt.

Nem osztotta a Legfelsőbb Bíróság az alperesek által a felperes önrendelkezési jogának megsértésére vonatkozó felülvizsgálati álláspontot. Az Alkotmányban és Ptk. 75. § (1) bekezdésében általánosan védett személyhez fűződő jogokból eredő önrendelkezési jog sérelme általában akkor állapítható meg, ha valamely külső befolyás, a személy autonómiájába való önkényes beavatkozás akadályozza meg az egyént a szabad döntésének megfelelő cselekvésben. A Ptk. 75. § (1) bekezdése alapján az önrendelkezési jog megsértésének a megállapítását az egyén cselekvési szabadságának jogellenes korlátozása alapozhatja meg.

Helytállóan állapította meg a jogerős ítélet, hogy miután a felperes terhességének megszakítása a felperes saját akarat-elhatározásából maradt el, az alperesek magatartásának eredményeként a felperes önrendelkezési joga nem sérült. A téves felülvizsgálati állásponttal szemben, erre a következtetésre az eljáró bíróságok a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján okszerűen jutottak. Perdöntő bizonyítékként a 2007. október 17-én készült és a felperes által aláírt jegyzőkönyv, amelyben a felperes - az intézet főorvosának arra vonatkozó tájékoztatását követően, hogy a 12 hetes terhességének megszakítása még engedélyezhető és az ügyét várhatóan az adott héten rendezik - úgy nyilatkozott, hogy ragaszkodik a terhességéhez, a magzatot meg kívánja tartani, önmagában elégséges annak igazolására, hogy a felperes eredeti elhatározását megváltoztatta. Azt, hogy eredeti szándékát utóbb - az intézet főorvosával folytatott megbeszélés időpontjában - már megváltoztatta, a felperes a perben maga is előadta (12.P.22.153/2008/37. sz. jegyzőkönyv). Mivel a terhesség-megszakítás az adott időszakban objektíve még elvégezhető lett volna, irreleváns, hogy a felperes az eredeti szándékának megváltoztatására milyen okból jutott. Ehhez képest a tanúk vallomásainak, amelyek a téves felülvizsgálati állásponttal szemben

a felperes 2007. október 17-én készült jegyzőkönyvben rögzített nyilatkozatát nem cáfolták, jelentősége nem volt. A perben tehát a felperes előadásán kívül semmilyen adat nem támasztotta alá azt, hogy a felperes a magzat megtartásával nem az akaratának megfelelően cselekedett.

Ezért nem állapítható meg az sem, hogy a felperes az I.r. alperes alkalmazásában álló bíró döntése miatt került abba a helyzetbe, hogy nem tudta eredeti szándékának megfelelően a terhességét megszakítani. Kétségtelen, hogy az eljáró bíró döntése azáltal, hogy a civil kórházban történő terhesség-megszakítás elvégzése céljából az elzárás félbeszakítása iránti kérelmet elutasította, a beavatkozás elvégzésének időpontját késleltette és ezzel a felperes önrendelkezési jogának gyakorlását veszélyeztette. Önmagában azonban emiatt a jogsértést megállapítani nem lehet. Az önrendelkezési jog megsértése ugyanis a fent kifejtettek értelmében csak akkor lenne megállapítható, ha a beavatkozás az I.r. alperes alkalmazásában álló bíró magatartásának eredményeként nem lett volna elvégezhető. Helytállóan állapították meg az eljáró bíróságok, hogy az eljáró bíró döntése azonban még nem zárta el végérvényesen a felperest attól, hogy az abortusz más, a II.r. alperes által felajánlott körülmények között időben elvégezhető legyen. A bíró döntése ezért a felperes önrendelkezési jogának megsértésére nem volt alkalmas. Helytállóan állapították meg az eljáró bíróságok azt is, hogy a felperes önrendelkezési jogának megsértését a II.r. alperes eljárása sem eredményezte. A Szabs.tv. 115. § (4) bekezdése szerint főszabályként az elzárás félbeszakítását a bíróság rendeli el, sürgős esetben a félbeszakítást az elzárást foganatosító szerv vezetője is engedélyezheti. Nem kétséges, hogy a felperes állapota a büntetés-végrehajtási intézetbe való befogadásának időpontjában halaszthatatlan intézkedést igényelt. Az adott esetben azonban, amint azt az eljáró bíróságok is helytállóan megállapították, nem állt fenn olyan azonnali intézkedést igénylő helyzet, amely a Szabs.tv. 115. § (4) bekezdésének alkalmazásával indokolta volna, hogy a II.r. alperes saját hatáskörben döntsön az elzárás végrehajtásának félbeszakításáról. A bíróság döntéséről értesülve pedig a II.r. alperes a tőle elvárható módon mindent megtett annak érdekében, hogy a felperes önrendelkezési joga érvényesüljön, azaz a terhesség-megszakítás még időben elvégezhető legyen. Attól kezdődően pedig, hogy a felperes meggondolta magát, a II.r. alperesnek intézkedési kötelezettsége a terhesség-megszakítással kapcsolatban már nem volt. Ezért jogszabálysértés nélkül utasította el a jogerős ítélet mindkét alperessel szemben az önrendelkezési jog megsértése miatt előterjesztett keresetet.

Mindettől függetlenül azonban az alperesek felelőssége - a kereseti kérelemnek megfelelően - nemcsak a személyhez fűződő jog megsértésének jogkövetkezményeként (Ptk. 84. § (1) bek. e) pont),

hanem a Ptk. 349. § (1) és (3) bekezdései alapján az államigazgatási, illetve bírói jogkörben okozott kárért is fennáll a Ptk. 339. § (1) bekezdésében foglalt feltételek teljesülése esetén. Arra tévesen hivatkozott a felperes, hogy az I.r. alperes alkalmazásában álló bíró jogszabályi rendelkezés folytán köteles lett volna a felperes kérelmének megfelelő határozatot hozni. A Szabs.tv. 115. § (3) bekezdése alapján ugyanis az elkövető kórházi gyógykezelésének szükségessége esetén kell az elzárás végrehajtását félbeszakítani. A felperes esetében nem betegség gyógykezelése, hanem egyéb orvosi beavatkozás szükségessége merült fel, amely függetlenül attól, hogy kórházi körülmények között történik, az elzárás végrehajtásának félbeszakítása iránti kérelem elbírálása során a mérlegelés körébe vonható. A perbeli esetben ugyanakkor megállapítható, hogy az I.r. alperes alkalmazásában álló bírónak a Szabs.tv. 115. § (2) bekezdése alapján meghozott döntése kirívóan okszerűtlen mérlegelésen alapult. Egyrészt az eljáró bíró elutasító döntésének egyetlen szakmai indokát, azt, hogy a felperes ki akarja vonni magát a büntetés-végrehajtás alól, nem támasztja alá önmagában az, hogy a felperesnek a terhesség megszakítására már a büntetés-végrehajtás megkezdése előtt is lehetősége lett volna. Az eljáró bíró ezt meghaladóan semmilyen indokát nem adta annak, hogy erre a következtetésre milyen adatok alapján jutott. Döntése ezért feltételezésen és nem a tények mérlegelésén alapult. Másrészt, amint arra tartalmilag az elsőfokú bíróság is helytállóan utalt, a határozat indokolásából megállapíthatóan az eljáró bíró döntését csak látszólag hozta meg szakmai szempontok alapján. Döntésének valódi indoka a személyes véleménye volt. Megengedhetetlen módon, a jogszabályi rendelkezésektől függetlenül, az abortuszt elítélő saját világnézeti és erkölcsi felfogása alapján alakította ki az álláspontját, amely súlyosan jogsértő. A bíró ugyanis - amint arra a jogerős ítélet a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (Bszi.) 2. és 3. §-ai alapján helytállóan utalt - jogalkalmazási tevékenysége során kizárólag a tények és a jogszabályok alapján köteles eljárni és határozatát meghozni. Ezért az I.r. alperes alkalmazásában álló bíró felróható magatartása a Ptk. 349. § (1) és (3) bekezdései alapján az I.r. alperes kártérítési felelősségét megalapozná. Az okozati összefüggés azonban e magatartás és a felperes kára között, amely végső soron abból ered, hogy a felperes a gyermekét - saját elhatározásából - megszülte és a gyermek nevelésével együtt járó nehézségek az amúgy is nehezített életvitelét tovább terhelik (12.P.22.153/2008/48. sz. szakértői vélemény), nem állapítható meg.

Helytállóan állapították meg azt is az eljárt bíróságok, hogy ügyintézési késedelem, amely a személyhez fűződő jog megsértéséért vagy a bírói, illetve államigazgatási jogkörben okozott kárért a felelősséget ugyancsak megalapozná, az alperesek részéről nem volt megállapítható. Az elsőfokú bíróság által egyébként helyesen

kifejtett indokoktól függetlenül is, a felperes nyilatkozatának tükrében, mely szerint a terhesség-megszakítás még elvégezhető időpontjában eredeti szándékát megváltoztatva a magzatot meg kívánta tartani, az alperesek állított ügyintézési késedelmével összefüggésben hátrány bekövetkezése eleve nem állapítható meg.

Alaptalanul támadta az I.r. alperes csatlakozó felülvizsgálati kérelme a jogerős ítéletnek az emberi méltóság megsértését megállapító rendelkezést. Helyesen fejtették ki az eljáró bíróságok, hogy a bíró az ítélezési tevékenység során nem juttathatja kifejezésre saját, egyéni véleményét és senkit nem minősíthet deviánsnak amiatt, ha a törvényben biztosított jogával élni kíván. Az eljáró bíró a döntéséhez szükséges indokolást meghaladóan az abortuszt elítélő véleményével a felperest a legszemélyesebb jogában sértette meg. A téves csatlakozó felülvizsgálati állásponttal szemben a bírósági határozatban kifejezésre juttatott sértő minősítés a felperes magatartására, ezáltal a felperes személyére vonatkozott. Mégha elfogadható is lenne az I.r. alperesnek az az érvelése, hogy a határozatban kifejtett általános jellegű állásfoglalás az abortuszra vonatkozó jogi szabályozás kritikájaként értelmezhető, a bírói véleménynyilvánítás ez esetben is súlyosan jogsértő. A Bszi. 2. § (2) bekezdésének és 3. §-ának rendelkezéseiből következik, hogy az eljáró bíró a jogalkalmazási tevékenysége során a hatályos jogszabályokat köteles alkalmazni és döntését az alkalmazott jogszabály keretei között köteles megindokolni. Határozatában azonban a jogszabályt nem véleményezheti. Mindezekre tekintettel jogszabálysértés nélkül állapította meg a jogerős ítélet a Ptk. 76. §-a alapján az emberi méltóság megsértését az eljáró bíró határozatában megfogalmazott, a felperest deviánsnak minősítő véleményalkotása miatt.

A kifejtettekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítélet felülvizsgálattal és csatlakozó felülvizsgálattal támadott rendelkezéseit a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta, valamint a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján kötelezte az eredménytelen jogorvoslattal élő felperest és I.r. alperest a II.r. alperes és felperes jogi képviselőjével felmerült és a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet (R.) 3. § (3) és (5) bekezdései alapján megállapított felülvizsgálati eljárási költségének megfizetésére. A felülvizsgálati kérelem tekintetében pernyertes I.r. alperes képviselőjében - külön jogszabályi rendelkezés alapján - eljáró Országos Igazságszolgáltatási Tanács alkalmazottja a R. alapján az ügyvédi (jogtanácsosi) képviselővel felmerült költség megtérítését nem igényelheti, ezért a Legfelsőbb Bíróság az I.r. alperes részére felülvizsgálati eljárási költséget nem állapított meg.

*A tárgyi illetékfeljegyzési jog folytán le nem rótt felülvizsgálati
eljárási illetéket a felperes és az I.r. alperes személyes
illetékmentességére tekintettel a 6/1986.(VI.26.) IM. rendelet 13.
§ (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli.*

Budapest, 2011. május 4.

*Dr. Mészáros Mátyás sk. a tanács elnöke, Dr. Kovács Zsuzsanna sk.
előadó bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin sk. bíró*

A kiadmány hiteléül:

Vné

tisztviselő